

Lausunto

05.05.2020

VVTDno-2020-353

Asia: VN/10058/2020, STM053:00/2020

Lausuntopyyntö esityksestä kontaktien jäljityssovelluksen käyttöönotosta Covid-19-epidemian hallinnan tueksi

Kysymykset

1. Muistiossa esitellään mobiilisovellus tukemaan tartuntatautien jäljitystyötä ja tartuntaketjujen katkaisemista. Onko tämä tarkoituksenmukainen tapa jäljittää tartuntaketjuja?

ei kantaa

Avoimet huomiot koskien kysymystä 1

-

2. Onko esityksessä asianmukaisesti otettu huomioon henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan liittyvät näkökohdat?

ei kantaa

Avoimet huomiot koskien kysymystä 2

-

3. Onko muistiossa tunnistetut lainsäädäntömuutokset riittävät?

ei kantaa

Avoimet huomiot koskien kysymystä 3

-

4. Mahdolliset yksilöidyt säädösmuutosehdotukset

-

5. Mitä hyötyjä arvioitte sovelluksella olevan ja mille tahoille?

6. Millaisia riskejä valmisteluun tai sovelluksen käyttöön voi kohdistua?

Yhdenvertaisuuden toteutumiseen liittyviä huomioita, ks. kohdan 7. alla esitetyt näkemykset.

7. Muut huomiot muistiosta ja liitteestä. Voit esittää myös näkemyksiä jäljitysprosessissa tarvittavaan tiedonhallinnan ja tietojärjestelmien kehitykseen.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on valvoa yhdenvertaisuuslain (1325/2014) noudattamista siten kuin sanotussa laissa säädetään sekä yleisesti edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja ehkäistä syrjintää.

Ehdotetun vapaaehtoisuuteen ja suostumukseen perustuvan jäljityssovelluksen ensisijaisen hyödynsaaja on lausuntopyynnön liitteenä olevan muistion (Esitys etenemisestä, versio 0.2 21.4.2020) mukaan tartunnalle altistuneet henkilöt. Yhdenvertaisuusvaltuutettu korostaa näin ollen olevan olennaista varmistaa, että mahdollinen jäljityssovellus toimii ja palvelee kaikkia henkilöitä mahdollisimman yhdenvertaisesti.

Yhdenvertaisuuslain 5 §:n mukaisesti viranomaisten on edistettävä yhdenvertaisuutta. Yhdenvertaisuuden kannalta merkityksellisten hankkeiden valmistelussa on arvioitava niiden yhdenvertaisuusvaikutukset.

Koska jäljityssovelluksella tuotettaisiin turvaa vakavaa terveydellistä riskiä koskien, on edellä viitattu yhdenvertaisuuslain velvoite huomioiden varmistettava, että asian lisävalmistelussa riittävästi arvioidaan suunnitelmaan liittyvien toteuttamisvaihtoehtojen yhdenvertaisuusvaikutuksia.

Esimerkiksi ikään (erityisesti lapset ja ikääntyneet), kieleen ja vammaisuuteen liittyvät näkökohdat on huomioitava ja pyrittävä valitsemaan mahdollisimman hyvin yhdenvertaisuutta edistävät toteuttamistavat. Lopullisessa suunnitelmassa, laadittavassa laissa, toteuttamisbudjetissa, THL:ltä edellytettävissä toimenpiteissä sekä sopimuksessa palveluntuottajan kanssa on riittävällä tasolla turvattava arvioinnissa havaitut relevantit yhdenvertaisuusnäkökohdat. Myös mahdollisen käyttöönoton aikana sovelluksen toimintaa on arvioitava tästä näkökulmasta.

Etenemistä koskevan muistion mukaan (s. 4) ”Sovelluksen kehityksessä on tavoitteena ottaa huomioon myös sellaiset väestöryhmät, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää älylaitetta edellyttäviä sovelluksia. Esteettömiä tapoja jäljityssovelluksen hyötyjen toteuttamiseksi ovat erilaiset kansainvälisissä malleissa toteutetut puettavat tai mukana pidettävät välineet.”. Valtuutetun näkemyksen mukaan asian jatkovalmistelussa on tarkennettava ja lisäselvitettävä edellä todettuja seikkoja. Jäljityssovelluksen valmistelussa, kehityksessä, budjetissa ja mahdollisen käyttöönoton

jälkeisessä seurannassa on varmistettava esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyvät näkökohdat.

Valtuutetun näkemyksen mukaan yhdenvertaisuuslain 5 § huomioiden mahdollinen sovellus ja sitä koskeva tiedotus ja opastus tulisi suomen ja ruotsin kielen lisäksi toteuttaa myös riittävästi muilla kielillä (arvioitavaksi valmistelussa esimerkiksi Suomessa yleisimmin käytetyt kielet mukaan lukien perustuslain 17 §:ssä mainitut kielet), jotta sovelluksesta voivat saada tietoa ja sitä käyttää myös muut kuin kansalliskieliä osaavat henkilöt.

Yleisesti valtuutettu vielä toteaa, että koska kaikilla suomalaisilla ei ole käytössään älylaitteita – esimerkiksi ikään, terveyteen tai vammaisuuteen liittyvien taikka sosioekonomisista syistä johtuen – on mahdollisen sovelluksen ohella Covid-19 -jäljitystyössä tehokkaasti käytettävä ja kehitettävä myös muita kuin sovellukseen nojaavia menetelmiä.

Valonen Tiina
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto